



USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ПРОЄКТ USAID

«РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ»

Крулий стіл

**БАНКИ, НЕБАНКІВСЬКІ ФІНАНСОВІ УСТАНОВИ
ТА ПРОГРАМИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ
В УКРАЇНІ**

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

16 грудня 2022 р.

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

Доповідачі представляли широке коло основних гравців українського банківського сектору: державні банки, банки іноземних банківських груп та українські банки з приватним капіталом. Круглий стіл зібрав учасників високого рівня – переважно, членів правління та керівників департаментів.

Перша частина круглого столу була присвячена обговоренню розвитку банківського сектору України під час війни. Були розглянуті такі аспекти:

- (1) Досвід співпраці банків із різними донорськими програмами/ програмами фінансової підтримки МФО та погляди банкірів на найбільш прийнятні варіанти підтримки з боку МФО;
- (2) Вплив війни на кредитний портфель МСБ та стан NPL до кінця 2022 року;
- (3) Рекомендації щодо потреб (особливо стосовно інструментів розподілу ризиків) та бажаних параметрів ініціатив МФО в поточній ситуації.

Під час обговорення **рівня непрацюючих кредитів (NPL)** доповідачі відзначали хороші показники кредитних портфельів, незважаючи на війну та всі пов'язані з нею ризики. Проте банкіри наголосили, що їхні оцінки відображають поточну ситуацію, і якість портфеля може погіршитися пізніше, у 2023 році.

Розподіл ризиків / портфельні гарантії з більш високим коефіцієнтом покриття та **грантові схеми** вважаються пріоритетними інструментами підтримки МФО для банківського сектора. За приблизною оцінкою потреба в міжнародних гарантіях для банківського сектора становить 500 млн доларів США. Основний інтерес привертають інструменти, подібні до державних портфельних гарантії (погашення кредитів, інструменти розподілу ризиків ("risk-sharing")) для підтримки оборотного капіталу та фінансування капітальних видатків. Також інтерес представляють компенсація процентної ставки, інші заходи здешевлення вартості фінансування та грантові програми. Лінії прямого фінансування можуть бути цікавими для банків, але лише якщо фінансування є довгостроковим і в гривнях або супроводжується інструментами хеджування валютного ризику (оскільки українські позичальники із сегменту ММСБ

вважають за краще не вдаватися до фінансування в іноземній валюті). Небанківські фінансові установи, як і індустрія лізингу, більше зацікавлені в прямому фінансуванні. Учасники підкреслювали необхідність довгострокової підтримки відбудови (для великих інфраструктурних і логістичних проєктів), для яких буде потрібне залучення інвестицій в капітал та спільне інвестування.

Представники **державних банків та українських банків з приватним капіталом** закликали МФО розширити охоплення їхніх програм і включити їх в нові схеми підтримки МФО.

ПОБАЖАННЯ ЩОДО УМОВ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ



ГАРАНТІЙНІ ТА СТРАХОВІ МЕХАНІЗМИ:

Гарантії з покриттям 50-80% ризику
Страховання застави від військових дій



ФІНАНСУВАННЯ:

Середньо- та довгострокове фондування
Низька процентна ставка на рівні 5-7-9
Фінансування в національній валюті або страхування валютних ризиків



ПРОГРАМИ ДЛЯ БІЗНЕСУ:

Пільгове інвестиційне кредитування МСБ (наприклад, не вище Libor+5%/компенсація %/гранти)
Програми підтримки крупних корпоративних клієнтів
Простіший доступ до програм

Проект USAID «Реформування фінансового сектору»

16

Багато доповідачів наголошували, що МФО слід **невідкладно** розробляти свої програми і не чекати на більш передбачувані умови «післявоєнного» часу. Стислий виклад ключових положень презентацій наведено нижче.

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

БАНК «ЛЬВІВ»

Володимир Кузьо, виконавчий директор

Форма власності	Банк належить іноземним приватним та інституційним акціонерам (включаючи NEFCO та ResponsAbility).
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	<p>Банк має великий багаторічний досвід співпраці з МФО. У 2022 році банку вдалося залучити нові механізми підтримки:</p> <ul style="list-style-type: none">- Синдикований кредит від ЄБРР/ Європейського фонду для Південно-Східної Європи (EFSE)/ Green for Growth Fund (GGF) в розмірі 10 млн доларів- Портфельна гарантія на загальну суму 15 млн доларів, яка покриватиме 80% відповідного кредитного портфеля, від Корпорації з фінансування міжнародного розвитку (DFC)/ USAID із чіткою процедурою отримання платежів за гарантією- Грантові ресурси для ММСБ на загальну суму 1,3 млн євро (Sparkasse/ Фонд розвитку підприємництва (BDF))- Грантова програма підтримки ВПО на суму 1 млн євро (Oxfam)
Кредитний портфель МСБ	Банк є гравцем місцевого ринку, його головний офіс знаходиться в м.Львів, він зосереджений на фінансуванні ММСБ у західних регіонах України (94% кредитного портфеля в розмірі 121 млн доларів США – кредити мікро-, малому та середньому бізнесу)

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

ОЩАДБАНК

Наталія Буткова, член правління

Форма власності	Державний банк
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	<p>Грантовий механізм для ММСБ від Sparkasse/ Фонду розвитку підприємництва (BDF) на суму 1,3 млн євро (угода підписана в грудні 2022 року)</p> <p>Програма сприяння торгівлі ЄБРР (наявний на даний момент ліміт в розмірі 40 млн євро)</p> <p>Ліміт гарантій ЄІБ/ЄІФ (50 млн євро вже використаного ліміту)</p> <p>Державна програма відшкодування відсотків «5-7-9%» (з обсягом поточних кредитів на суму 14,1 млрд грн станом на 01.11.2022 р.)</p> <p>Використаний ліміт державних портфельних гарантій на суму 4,9 млрд грн</p> <p>«ЕКА» Україна, наявний ліміт - 180 млн грн</p>
Якість кредитного портфелю МСБ	<p>Обсяг прострочених кредитів в сегменті МСБ в липні – листопаді становив 2,9 – 5,6 % на території під контролем України і 2,2 – 8,6 % - на всій території (включаючи окуповані регіони)</p> <p>NPL в сегменті МСБ до 24 лютого 2022 року – 0,1 %</p>
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Співпраця з донорськими проектами МФО є ключовою для подальшої відбудови та розвитку України.</p> <p>«Ощадбанк», як єдиний банк, через який реалізується Державна програма надання грантів, накопичив цінний досвід і готовий брати участь у розробці нових ініціатив підтримки МФО</p>

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

ПРИВАТБАНК

Євген Заїграєв, член правління

Форма власності	Державний банк
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	Сегмент ММСБ банку не мав досвіду співпраці з ініціативами підтримки МФО
Якість кредитного портфелю МСБ	<p>Якість портфелю ММСБ є високою (несподівано для нинішньої ситуації).</p> <p>У банку вважають, що частково гарна якість пов'язана зі стимулами програми «5-7-9%» та державних портфельних гарантій (у разі прострочення платежів за кредитними договорами відповідні позичальники не можуть отримати компенсацію процентної ставки та брати участь у програмах).</p> <p>Портфель банку складається з понад 10 тис кредитів, забезпечених державними портфельними гарантіями, частка простроченої заборгованості за ними менше 1%.</p>
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Ринкова частка банку в різних субсегментах кредитування ММСБ дорівнює 50%, він зацікавлений у нарощуванні свого портфеля. Банк закликав МФО підтримати українські державні банки (наразі ПриватБанк бачить певні обмеження з боку МФО).</p> <p>Основний інтерес викликають інструменти, подібні до державних портфельних гарантій (погашення кредитів, інструменти розподілу ризиків), для підтримки оборотного капіталу та фінансування капітальних видатків, пов'язаних з відбудовою, релокацією, закупівлею обладнання та транспортних засобів. Також цікаві грантові програми. Менше зацікавлений в отриманні прямої фінансової підтримки.</p> <p>У Приватбанку вважають за важливе мати матрицю програм донорської підтримки.</p>

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

ПУМБ

Сергій Магдич, заступник голови правління

Форма власності	Український банк з приватним капіталом
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	Банк не бере участі в жодних програмах підтримки МФО. Водночас ПУМБ є активним учасником програм «5-7-9%» і державних портфельних гарантій, посідаючи 4 та 5 позиції за обсягом кредитів, наданих МСБ.
Якість кредитного портфелю МСБ	<p>Банк є найбільшим серед установ із суто українськими власниками. За поточний рік кредитний портфель банку збільшився на 14%.</p> <p>Рівень резервів нижчий за очікуваний у всіх субсегментах, хоча на окупованих територіях обсяг непрацюючих кредитів сягає 50%. В сегменті ММСБ рівень NPL нижчий порівняно із сегментом великих підприємств.</p>
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Банк прагне співпрацювати з МФО. Включення українських банків з приватним капіталом в програми підтримки МФО є ключовим чинником забезпечення справедливої конкуренції на ринку.</p> <p>Найбільш цікавими для потенційної співпраці є інструменти розподілу ризиків (на 50-70%), компенсація процентної ставки (як за програмою «5-7-9%») та грантові програми для релокації.</p> <p>Банк пропонує МФО розглянути можливість приєднання до існуючих схем державної підтримки (напр., програми «5-7-9%»).</p>

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

РАЙФФАЙЗЕН БАНК

Руслан Співак, директор корпоративного бізнесу

Форма власності	Банк іноземної банківської групи
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	<p>Банк має досвід участі у багатьох програмах підтримки МФО на українському ринку, включаючи пряме фінансування, розподіл ризиків та запуск нових продуктів. Він долучався до програм IFC, ЄБРР, MIGA, ЄІБ, DCFTA. Банк також бере активну участь у державній програмі «5-7-9%» та пропонує інструменти гарантування кредитів (надав кредитів МСБ на суму більш ніж 8 млрд грн).</p> <p>Під час війни банк продовжував використовувати встановлені раніше ліміти, нові програми не започатковувалися.</p>
Якість кредитного портфелю МСБ	Банк був готовий до поточної кризи. Після 24 лютого було розроблено кредитну політику на цей період. Зараз банк зосереджений на кредитуванні агросектору, фармацевтичного бізнесу, харчової промисловості, виробництва засобів гігієни та фінансуванні логістики.
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Основний інтерес до таких інструментів:</p> <ul style="list-style-type: none">- Портфельні гарантії- Фінансові гранти- Довгострокова підтримка відбудови (для великих інфраструктурних і логістичних проєктів)

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

УКРСИББАНК

Євген Бородін, керівник центру МСБ

Форма власності	Банк іноземної банківської групи (BNP Paribas)
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	Банк має відповідний досвід участі в програмах МФО, але не вів переговорів про підтримку з боку МФО після початку війни.
Якість кредитного портфелю МСБ	<p>З червня банк не формував додаткових резервів (з травня 2022 року обсяг прострочених кредитів не збільшився).</p> <p>В Укрсиббанку позичальники з Київської області обслуговували свої кредити порівняно гірше, ніж позичальники зі Східного регіону (який був частково окупований). У Харкові підприємства почали відновлюватися швидше, ніж у Києві. Скоріш за все, Київський регіон у цьому відношенні постраждав як логістичний та економічний центр, суттєво пов'язаний з іншими регіонами, які зазнали більших прямих збитків внаслідок воєнних дій.</p>
Рекомендації (очікування від МФО)	Рішення з розподілом ризиків від МФО дозволять банку розширити ліміти для своїх вже існуючих позичальників.

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК

Владислав Бережний, директор департаменту торговельного та структурованого фінансування

Форма власності	Банк іноземної банківської групи
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	Лінії сприяння торгівлі від ЄБРР та IFC мали вирішальне значення для забезпечення банком фінансування імпорту в поточному році.
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Пріоритетами Креді Агріколь є довгострокове фінансування, інструменти розподілу ризиків, підтримка розробки нових продуктів. Спільне з МФО інвестування також буде важливим для створення нових засад майбутньої української економіки.</p> <p>Ще одна актуальна тема – підтримка розвитку інструментів факторингу і всієї факторингової екосистеми: багато компаній-постачальників страждають від затримок платежів з боку роздрібних мереж (які намагаються покращити свою ліквідність за рахунок постачальників). У ситуації надмірної ліквідності банків факторинг може врегулювати існуючі труднощі, однак потрібні спільні зусилля МФО та відповідних державних органів.</p>

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

АГРОПРОСПЕРІС БАНК

Сергій Щепанський, голова правління

Форма власності	Іноземні інституційні інвестори
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	Банк має досвід участі в міжнародних та українських програмах державної підтримки, зокрема Європейського фонду для Південно-Східної Європи (EFSE) (який забезпечував підтримку розвитку он-лайн каналів).
Якість кредитного портфелю МСБ	Показники NPL набагато кращі, ніж очіувалось. Однак, кінцевий вплив буде відчутний пізніше. Позичальники, що тимчасово не працюють, як правило, погоджуються на прийнятні умови реструктуризації та намагаються погасити борги якнайшвидше.
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Основну увагу слід приділити наступним аспектам:</p> <ul style="list-style-type: none">- Розподіл ризиків (з вищим коефіцієнтом покриття)- Зменшення вартості фінансування- Фінансування за рахунок залучення інвестицій в капітал компаній (особливо актуально на етапі інвестицій у відбудову) <p>Цікавить пряме фінансування у гривні (або із застосуванням інструментів хеджування валютних ризиків). В поточній ситуації від кредиторів вимагається брати на себе більше ризиків, тому інструменти розподілу ризиків є такими важливими.</p>

СТИСЛИЙ ВИКЛАД ПРЕЗЕНТАЦІЙ БАНКІВ

ULF FINANCE

Олександр Кощев, голова наглядової ради

Форма власності	Українська приватна компанія
Досвід співпраці з МФО та користування іншими програмами підтримки	<p>ULF Finance має досвід залучення фінансування ЄІБ (яке здійснювалось через пов'язаний банк за відносно високу ціну та було досить незручним у використанні).</p> <p>Державне субсидування процентної ставки для лізингових компаній було започатковане наприкінці 2021 року (за схемою «5-7-9%»), але після початку повномасштабної війни продукт став неприбутковим.</p> <p>Основний гравець на ринку (ОТР Leasing – член УОЛ) співпрацював з МФО (ЄБРР, FinanceEast, використовував грантові схеми для енергоефективного сільськогосподарського обладнання).</p>
Специфіка лізингової діяльності	<p>Лізингові компанії, на відміну від банків, не мають можливостей здійснювати перехресні продажі, працюють лише з довгостроковим фінансуванням і на даний момент зацікавлені в отриманні прямого фінансування.</p> <p>Впродовж поточного року ULF Finance надає лізинг в обсязі приблизно 40% від передбаченого бюджетом (лізингові послуги надаються фізичним та юридичним особам).</p>
Рекомендації (очікування від МФО)	<p>Поточний рівень кредитування української економіки є недостатнім (хоча певні проблеми існували й до війни, напр., низькі обсяги іпотечного кредитування та відсутність комплексних фінансових рішень для корпоративного бізнесу).</p> <p>Для відновлення і стимулювання економічної діяльності необхідні величезні кошти (в т. ч. інструменти залучення інвестицій в капітал компаній), комплексні рішення та реалістична модель зростання.</p>

Цю публікацію підготовлено за підтримки американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). За зміст цієї публікації несе виключну відповідальність Проект USAID «Реформування фінансового сектору», який виконується DAI Global LLC. Висловлені в цій публікації думки не обов'язково збігаються з поглядами USAID чи Уряду США.